

Advies Archeologische Monumentenzorg 2018 – nr. 207

Selectieadvies

Bevoegd gezag: Gemeente Waalre
Dhr. René van den Kerkhof
Postbus 10.000
5580 GA Waalre

Datum: 18-12-2018

Project: *Plangebied Eindhovenseweg 91a te Aalst. Gemeente Waalre.
Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en verkennend
booronderzoek, auteur G.R. Ellenkamp (Raap-rapport 3630), 14-12-
2018.*

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Postbus 8035, 5601KA Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl
Tel. 088-3690638

Inleiding

In verband met de voorgenomen bouw van een woning in plangebied Eindhovenseweg 91a in Aalst, gemeente Waalre, heeft Raap een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd. Het plangebied is sinds de sloop van de voormalige bebouwing braakliggend. Het gesloopte woonhuis lag op een verhoging die kunstmatig is aangebracht (en ten tijde van de sloop is afgevlakt). In deze verhoging was ook een (zwem)vijver uitgegraven. Het huis was deels onderkelderd (diepte 3 m -mv). De nieuwbouw overlapt grotendeels met het gesloopte pand en wordt geheel onderkelderd (diepte maximaal 3 m -mv). Voorafgaand aan de bouw vindt verdere ophoging plaats (peil begane grond komt op 90 cm boven het huidige maaiveld). Verder wordt de tuin heringericht. Vanaf maaiveld niveau wordt o.a. een vijver gegraven en een sportveld aangelegd. Hierbij bestaat een gerede kans dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Het doel van het inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) is om het archeologische verwachtingsmodel te toetsten.

Samenvatting van het rapport

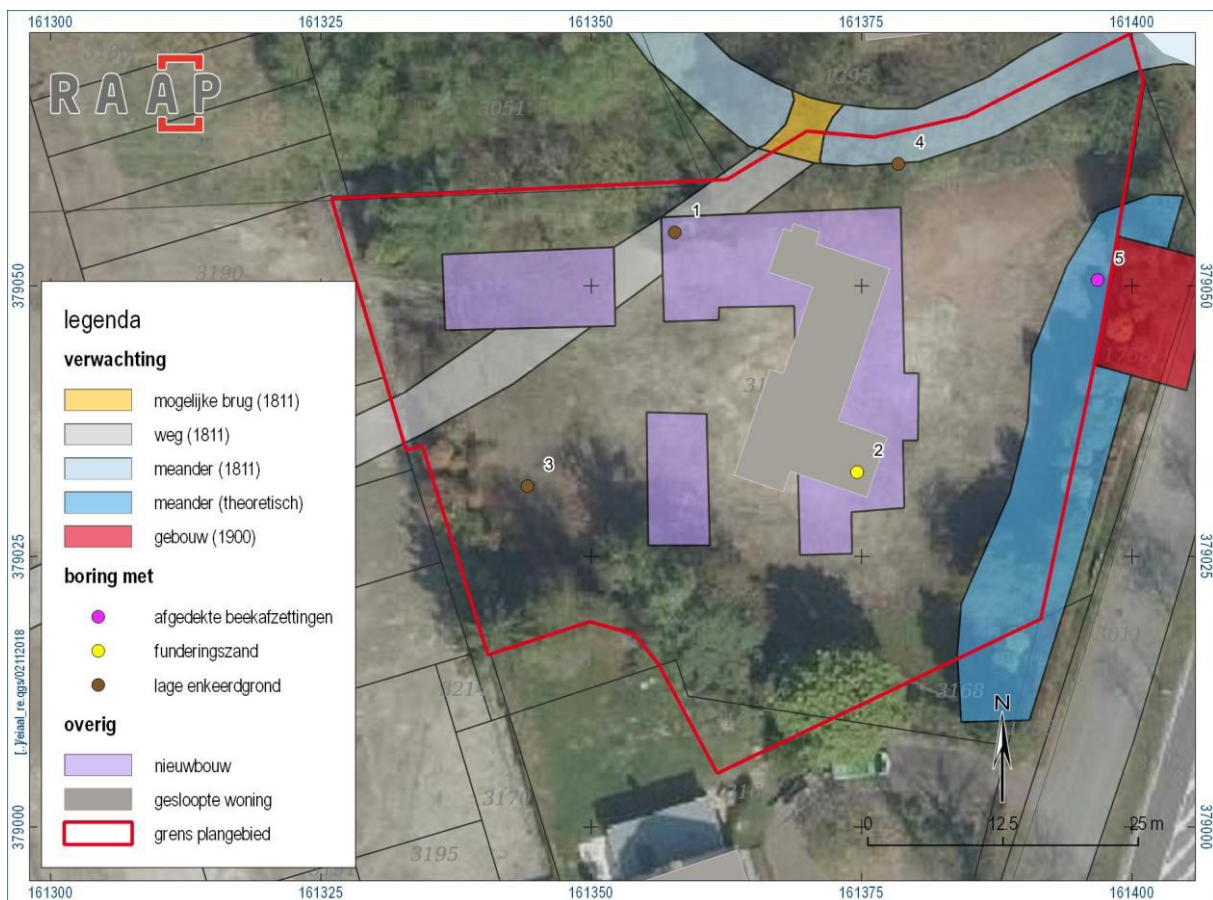
Onderzoekskader RO: Bestemmingsplanwijziging
Grootte plangebied: 3300m ²
Onderzoekperiode: oktober 2018
Opdrachtgever: VDL Nederland bv
Opdrachtnemer: Raap

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel, geldt voor het plangebied een lage verwachting voor bewoningsresten uit alle archeologische perioden. Wel is gebleken dat resten gerelateerd aan de beek niet zijn uit te sluiten. Het gaat dan vooral om ontginningsstructuren, georiënteerd op de historische beekloop/meanders.

Tijdens het booronderzoek zijn 5 boringen uitgevoerd met een edelmanboor met een diameter van 7 cm tot een maximale diepte van 170 cm -mv. Het veldonderzoek heeft de archeologische verwachting vrijwel volledig bevestigd. Onder een in korte tijd opgebrachte humeuze bovengrond (tenminste 80 cm dik), zijn afzettingen aangetroffen die in het Pleistoceen door smeltwater zijn afgezet. Dit

smeltwaterdal vormt ook het dal van de Tongelreep, waarvan in het uiterste oosten van het plangebied beekafzettingen zijn aangetroffen. Geconcludeerd kan worden dat het plangebied gezien de ligging in het beekdal van de Tongelreep te nat is geweest voor bewoning (ouder dan de Nieuwe tijd). Met uitzondering van het grondplan van de voormalige woning (waar deze tot in de C-horizont afgegraven was en aangevuld met funderingszand), is de bodem grotendeels intact en zijn ook veenlagen aangetroffen. Dat betekent dat aan het beekdal gerelateerde (organische) archeologische resten in principe nog intact in de bodem bewaard kunnen zijn. Deze worden concreet verwacht in het uiterste oosten, waar sprake is van beekafzettingen, en op de noordgrens, waar een 19e eeuwse meander met brug heeft gelegen. In het overige deel van het plangebied zijn geen concrete aanwijzingen om archeologische resten te verwachten.

Uit het onderzoek blijkt heel duidelijk de ligging in het beekdal. De bureaustudie gaf hier al de eerste aanzet toe en het veldonderzoek heeft dit verder bevestigd. Van een eventuele dekzandopduiking is geen sprake, want in geen enkele boring is dekzand aangetroffen. Het gaat om fluvioperiglaciale afzettingen, behorend bij het smeltwaterdal waarin de Tongelreep stroomt. De ophoging die op het AHN midden in het plangebied te zien is, wijkt zo af van het natuurlijk reliëf dat deze waarschijnlijk is aangebracht voorafgaand aan de bouw van de gesloopte woning. Daarop duiden ook de toerit die vanuit de noordoosthoek richting de ophoging oploopt) en het feit dat andere woningen in het beekdal op vergelijkbare ophogingen liggen. Tijdens het veldwerk werd midden op de ophoging opvulzand aangetroffen. De verhoging zelf bleek overigens inmiddels niet meer aanwezig, maar verwijderd tijdens de sloop. Wel geldt een hoge verwachting voor de delen van het plangebied die tegen de Tongelreep en oude meander aan liggen. Daarvoor bestaan bovendien concrete aanwijzingen in de vorm van het historisch kaartmateriaal (beekovergang) en de vastgestelde bodemopbouw (holocene beekafzettingen). Voor die zone wordt dan ook geadviseerd om graafwerk (dieper dan het relevante archeologisch niveau) te voorkomen. Indien hier een sanering zou plaatsvinden, dan zouden daar dus archeologische consequenties aan verbonden zijn.

Beoordeling

Het rapport is na onze beoordeling van de eerste versie op diverse punten aangepast. Raap komt tot de conclusie dat het westelijke deel van het plangebied een lage verwachting heeft, omdat het gebied

te nat zou zijn voor bewoning. Het in de boringen aangetroffen zand bestaat uit fluviale afzettingen, afgezet in een natte context. In het noordelijke en oostelijke deel van het plangebied daarentegen worden nog wel archeologische resten verwacht. Uit historische kaarten blijkt dat tegen de noordgrens van het plangebied een voorde gelegen was. In het oosten zijn verder tijdens het veldonderzoek enige beekafzettingen vastgesteld. Gezien de vondsten uit de omgeving is het niet uitgesloten dat deze voorde lange tijd in gebruik is geweest. Vondsten uit de Romeinse tijd aan de oostrand van het plangebied wijzen hier mogelijk ook op.

Wij kunnen instemmen met het advies van RAAP. Wij wijzen er hierbij wel nog op dat de geplande verstoringsoppervlakte groter is dan alleen de bouw van het huis. Er zullen in het plangebied ook graafwerkzaamheden worden uitgevoerd voor de aanleg van het zwembad, tennisbaan en tuinaanleg (incl. ophoging en aanleg kabels/leidingen?). Verder is in het rapport te lezen dat het oostdeel verontreinigd is en mogelijk nog gesaneerd moet worden.

Selectieadvies

De conclusie luidt dat het grootste deel van het plangebied behoort tot het (beek)dal. De kans op bewoning en begravingen is hierdoor erg klein. Alleen de zones aan de noord- en oostzijde hebben een hoge archeologische verwachting. Vanwege de ligging in het beekdal van de Tongelreep nabij een historisch bekende voorde en de aanwezigheid van een oude meander van de Tongelreep blijft de verwachting voor met name beek gerelateerde resten hier wel hoog (zie kaartje hierboven: meander). Aangezien de bodemingrepen vrijwel alleen plaatsvinden in het deel met een lage archeologische verwachting, is hier geen nader archeologisch onderzoek noodzakelijk. **Indien er echter in de noordelijke en oostelijke zone van het plangebied (meanders) graafwerkzaamheden worden uitgevoerd, is er wel archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk.**

Omdat de aanwezigheid van archeologische resten nooit geheel kunnen worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek, blijft de meldingsplicht ten aanzien van archeologische vondsten conform de Erfgoedwet gelden. Dit betekent dat, indien er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch onverwacht archeologische vondsten en structuren worden aangetroffen, men dit zo spoedig mogelijk bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de gemeente Waalre dient te melden (Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11).

Toelichting

Het resultaat van een inventariserend onderzoek is volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden. Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering en selectieadvies op. Op grond van het onderzoeksrapport nemen Burgemeester en Wethouders een besluit ('selectiebesluit') ex art. 39/41 Monumentenwet. Hierbij wordt besloten of de vergunning verleend wordt zonder voorwaarden (vrijgeven van het terrein), of onder voorwaarden ten behoeve van het archeologisch belang. Dat kan zijn de verplichting tot het nemen van maatregelen om de archeologie in de bodem te behouden of tot het laten uitvoeren van een opgraving of archeologische begeleiding om de vindplaats voor aanvang van de bouw- of graafwerkzaamheden te documenteren.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een besluit dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het (selectie)besluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal de gemeente in lijn met beleidsuitgangspunten eerst moeten afwegen of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van de vindplaats *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht door middel van een opgraving als definitieve beheersmaatregel.

Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden- dan wel om andere redenen wordt geselecteerd- kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen. In sommige gevallen is aan te bevelen amateurarcheologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.